

ĐOÀN KẾT VIỆT NAM - LÀO - CAMPUCHIA TRONG KHÁNG CHIẾN CHỐNG MỸ, CỨU NƯỚC: MỘT SỐ KINH NGHIỆM

PGS. TS. VŨ QUANG VINH
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Nhân dân các bộ tộc Lào tặng quà các chiến sĩ quân tình nguyện Việt Nam trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ

Nhân dân Campuchia viết khẩu hiệu phản đối đế quốc Mỹ xâm lược Việt Nam, tháng 8-1964

Tóm tắt: Đoàn kết quốc tế là một vấn đề quan trọng trong quá trình đấu tranh cách mạng của các đảng mácxít vì mục tiêu giải phóng các dân tộc bị áp bức, vì hòa bình, tiến bộ xã hội. Từ khi ra đời và lãnh đạo công cuộc giải phóng dân tộc, Đảng Cộng sản Việt Nam đã sớm nhận thức đúng đắn tầm quan trọng của việc đoàn kết giữa ba nước trên bán đảo Đông Dương để tạo nên sức mạnh tổng hợp chống kẻ thù chung.

Từ khóa: đoàn kết quốc tế; Việt Nam - Lào - Campuchia; giải phóng dân tộc; đoàn kết, liên minh chiến đấu

Đoàn kết Việt - Miên - Lào là quy luật tồn tại và phát triển của ba nước

Thực hiện mưu đồ thay chân thực dân Pháp, ngay sau Hiệp định Giơnevơ 1954, đế quốc Mỹ nhảy vào xâm lược ba nước ở Đông Dương, thực hiện chiến lược toàn cầu phân cách mạng. Đế quốc Mỹ xem Việt Nam là trọng điểm, ra sức phá hoại việc thi hành Hiệp định Giơnevơ, từng bước tiến hành xâm lược

miền Nam, với âm mưu biến miền Nam Việt Nam thành thuộc địa kiểu mới của Mỹ. Với Lào, chúng sử dụng lực lượng phản động Lào đánh phá lực lượng cách mạng Lào, ngăn cản việc thành lập chính phủ liên hiệp với mưu đồ nắm chính phủ Vương quốc Lào, ngăn cản phong trào cách mạng ở Đông Dương và Đông Nam Á. Với Campuchia, một mặt chúng lôi kéo chính phủ, mặt khác ra sức uy hiếp, phá hoại nền trung lập tích cực của chính quyền Xi-hanúc, lôi kéo Campuchia

vào quỹ đạo của mình, hòng cô lập cách mạng Việt Nam và cách mạng Lào.

Đế quốc Mỹ đã triển khai các chủ trương chiến lược liên quan chặt chẽ với nhau: *Một là*, cùng lúc xâm nhập, xâm lược cả ba nước với các biện pháp chiến lược khác nhau tùy theo tình hình, đặc điểm của từng nước, với những thời gian thích hợp. *Hai là*, lợi dụng vấn đề khác biệt về dân tộc, tôn giáo, các mối quan hệ lịch sử để lại để ra sức chia rẽ, cô lập từng nước nhằm khuất phục, đè bẹp từng nước, tiến đến thống trị cả ba nước. *Ba là*, dùng lãnh thổ nước này làm bàn đạp để uy hiếp, xâm lược nước khác, ngăn cản sự chi viện, hỗ trợ, phối hợp lẫn nhau giữa ba nước Đông Dương.

Những chủ trương chiến lược của đế quốc Mỹ được tiến hành đồng bộ, đan xen và thường xuyên được rút kinh nghiệm bổ sung cho phù hợp với thời gian, không gian ở từng nước, cũng như ba nước.

Sau Hiệp định Giơnevơ năm 1954, cả ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia đều giành được độc lập, chủ quyền và được thế giới thừa nhận về pháp lý, có đường lối chính sách riêng. Cuộc vận động cách mạng ở mỗi nước do từng đảng tiến hành theo cương lĩnh của mình với sự phối hợp chung giữa ba đảng.

Đặc biệt, sau Hiệp định Giơnevơ, tuy nhân dân ba nước đều giành được thắng lợi, nhưng mức độ có khác nhau. Việt Nam giải phóng được một nửa, miền Bắc đi lên xã hội chủ nghĩa, có điều kiện xây dựng mối quan hệ rộng rãi với các chính phủ và nhân dân yêu chuộng hòa bình trên thế giới, xây dựng và phát triển toàn diện nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Đây là tiền đề, là gốc rễ cho mọi thắng lợi của cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ, cứu nước sau này. Lào có vùng tập kết, đảng, lực lượng vũ trang và các tổ chức cách mạng được thừa nhận là một lực lượng, một đối trọng để tiến tới tổng tuyển cử, thành lập chính phủ liên hiệp. Campuchia lúc này được công nhận độc lập, nhưng đảng, lực lượng vũ trang và các tổ chức kháng chiến trước đây không

được thừa nhận là một thực thể tồn tại độc lập. Do đó, tình hình Campuchia chứa đựng nhiều yếu tố phức tạp. Như vậy, các nước trên bán đảo Đông Dương khi bước vào cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ đều ở trong tình hình phức tạp hơn so với cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Tuy nhiên, trước hiểm họa xâm lược của đế quốc Mỹ, nhân dân ba nước Đông Dương đều có nguyện vọng, có mưu cầu chung là cùng nhau bảo vệ độc lập, chủ quyền của đất nước chống kẻ thù chung là đế quốc Mỹ và bọn tay sai của chúng. Xu thế tất yếu là các dân tộc ba nước Đông Dương cần đoàn kết liên minh trong cuộc chiến đấu chung trên cơ sở tình hình mới đã phát triển.

Yêu cầu thực tiễn đặt ra cho Đảng Cộng sản Việt Nam lúc này là muốn đánh thắng đế quốc Mỹ, phải đồng thời giải quyết tốt hai nội dung cơ bản trong vấn đề đoàn kết, liên minh, trong đó vấn đề cốt tử là phải tập hợp và đoàn kết được mọi lực lượng, phải kêu gọi được mọi lực lượng trong nước đoàn kết, liên minh với các nước láng giềng, cũng như tranh thủ sự đồng tình ủng hộ giúp đỡ của cộng đồng quốc tế. Để làm được việc đó, một mặt ta phải tranh thủ, kiên trì thực hiện đoàn kết liên minh với nhân dân Lào và Campuchia; mặt khác, tùy theo đối tượng, lực lượng, tùy theo không gian, thời gian mà lựa chọn hình thức, nội dung, xác định nhiệm vụ đoàn kết, liên minh cho phù hợp.

Giai đoạn 1954-1975, Đảng Cộng sản Việt Nam cùng với hai đảng bạn lãnh đạo nhân dân ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia tiến hành cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ. Đảng ta đã lãnh đạo đoàn kết Việt Nam với Lào và Campuchia tạo nên khối liên minh vững chắc, phát huy sức mạnh tổng hợp, tập trung mũi nhọn tổng lực vào kẻ thù chung là đế quốc Mỹ. Đây là nguyên nhân cơ bản đưa đến thắng lợi của cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ, cứu nước của dân tộc ta. Đúng như Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IV của Đảng (1976) đánh giá: "Thắng lợi của chúng ta cũng là thắng

lợi của tình đoàn kết chiến đấu không gì lay chuyển nổi của nhân dân ba nước Việt Nam, Lào và Campuchia, của mối quan hệ đặc biệt đã có từ lâu trong lịch sử và được thử thách trong ngọn lửa cách mạng chống kẻ thù chung của ba dân tộc¹. Đây cũng là quy luật tồn tại, phát triển của ba nước, là những kinh nghiệm quý của cách mạng Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Một số kinh nghiệm góp phần củng cố và phát triển mối quan hệ Việt Nam - Lào - Campuchia

Thắng lợi của sự nghiệp đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa ba nước Đông Dương bắt nguồn từ nhiều nguyên nhân chủ quan và khách quan, nhưng nguyên nhân chủ yếu, quyết định nhất là sự lãnh đạo của Đảng với đường lối chính trị, quân sự độc lập, tự chủ, đúng đắn, sáng tạo; nhận thức đúng đắn tầm quan trọng của sự nghiệp đoàn kết, liên minh ba nước nên đã lựa chọn hình thức, nội dung đoàn kết, liên minh một cách phù hợp với từng giai đoạn, từng đối tượng. Tuy vậy, trong quá trình Đảng lãnh đạo, chỉ đạo đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa Việt Nam với Lào và Campuchia còn tồn tại một số hạn chế. Từ những thắng lợi và hạn chế trên, chúng ta đã rút ra được những bài học kinh nghiệm trong quá trình Đảng lãnh đạo xây dựng đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa Việt Nam với Lào và Campuchia trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ.

Một là, nhận thức đúng đắn tầm quan trọng về đoàn kết, liên minh giữa Việt Nam - Lào - Campuchia, nhân tố quyết định thắng lợi của cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ

Lịch sử đấu tranh của ba dân tộc, đặc biệt từ khi Chủ tịch Hồ Chí Minh đem ánh sáng của chủ nghĩa Mác - Lênin về cho cách mạng ba nước Đông Dương và thành lập Đảng Cộng sản Đông Dương, đã chứng minh rằng: đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa ba dân tộc là một quy luật phát triển của cách mạng ba nước,

là nhân tố cơ bản quyết định để đánh bại mọi kẻ thù, giành lại độc lập, tự do cho mỗi nước.

Đảng Cộng sản Việt Nam và hai đảng Lào, Campuchia đã nhận thức sâu sắc quy luật này, đồng thời khẳng định ý nghĩa của sự đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa ba nước Đông Dương và nghĩa vụ của mình đối với cách mạng hai nước anh em. Sự đoàn kết, liên minh của ba nước được vun đắp bằng công sức, xương máu của bao thế hệ, từ liên minh chính trị, quân sự tiến lên liên minh toàn diện, trở thành nhân tố bảo đảm thắng lợi của cách mạng ba nước trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ. Đoàn kết, liên minh chiến đấu là thành quả vĩ đại của nhân dân ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia. Đây không phải chỉ là vấn đề thực tế đã có, mà Đảng ta xem đó là một nguyên tắc bất di bất dịch, là lẽ sống của cách mạng mỗi nước. Đại hội lần thứ V của Đảng (3-1982) khẳng định: "Quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào - Campuchia là một quy luật phát triển của cách mạng ba nước, là điều có ý nghĩa sống còn đối với vận mệnh của ba dân tộc"².

Việt Nam - Lào - Campuchia là những nước láng giềng lâu đời, xây dựng nên nhiều mối quan hệ truyền thống tốt đẹp, nhưng cũng không tránh khỏi những vấp vấp nhất định. Việt Nam là chiến trường chính, địch thường xuyên tập trung lực lượng đánh phá nên luôn luôn phải gánh trách nhiệm nặng nề hơn trong chiến tranh. Quân đội ta chiến đấu trên chiến trường hai nước bạn thường xuyên có số lượng đông hơn quân đội bạn, trong lúc đó không có quân đội bạn chiến đấu trên chiến trường ta.

Những đặc điểm, hoàn cảnh trên để nảy sinh những tư tưởng, những mối quan hệ đa dạng, đan xen, phức tạp cả về hai phía. Nhưng do nhận thức sâu sắc tầm quan trọng của sự nghiệp đoàn kết, liên minh nên Đảng ta đã giải quyết tốt và phát triển được sự nghiệp đoàn kết, liên minh. Đảng thường xuyên theo

đôi để sớm phát hiện các vấn đề nảy sinh trong mối quan hệ tay đôi, tiến tới chủ động giải quyết trên cơ sở thực sự tôn trọng, lắng nghe ý kiến bạn, luôn tự đặt mình ở vào vị trí của bạn để ứng xử phù hợp.

Như vậy, ngay từ rất sớm, Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định tình đoàn kết và liên minh chiến đấu Việt Nam - Lào - Campuchia có vai trò đặc biệt quan trọng đối với tiến trình vận động của mỗi nước. Thực tiễn lịch sử cho thấy, sự phát triển trong mối quan hệ hữu nghị giữa ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia đã góp phần to lớn vào thắng lợi của mỗi nước không chỉ trong cuộc đấu tranh trường kỳ giành độc lập dân tộc mà cả trong công cuộc bảo vệ và xây dựng đất nước.

Hai là, nêu cao tinh thần độc lập, tự chủ, sáng tạo trong việc xác định mục tiêu, lựa chọn hình thức, nội dung đoàn kết, liên minh chiến đấu Việt Nam - Lào - Campuchia

Độc lập, tự chủ là thể hiện tinh thần trách nhiệm cao của một đảng mácxít - leninist đối với phong trào cộng sản quốc tế, vận dụng một cách đúng đắn, sáng tạo những nguyên lý của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh vào hoàn cảnh đất nước mình và thực tiễn cách mạng thế giới. Kinh nghiệm và thực tiễn cách mạng của Đảng cho thấy, khi nào giữ vững được tinh thần độc lập, tự chủ, thì chúng ta có sáng tạo trong đường lối, chủ trương và nhất định thành công.

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng ta luôn xác định rõ chủ trương: cách mạng Việt Nam là một bộ phận không thể tách rời của cách mạng thế giới. Đoàn kết ba nước Đông Dương, đoàn kết các dân tộc bị áp bức là một bộ phận trong chiến lược đoàn kết quốc tế của Đảng. Vì vậy, Đảng luôn thực hiện đoàn kết quốc tế, đoàn kết các nước láng giềng trên cơ sở lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh làm nguyên tắc của cách mạng Việt Nam, đặc biệt là trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ.

Với nhận thức: "*Quan sơn muôn dặm một nhà! Bốn phương vô sản đều là anh em!*"³, phát huy truyền thống quý báu trong lịch sử kháng chiến chống đế quốc Mỹ của ba dân tộc, từ nhận thức đúng đắn về đoàn kết, liên minh giữa ba nước Đông Dương, Đảng chủ trương phải kiên trì và đẩy mạnh sự đoàn kết, liên minh với nhân dân hai nước Lào và Campuchia trên tinh thần tôn trọng độc lập chủ quyền, lợi ích, nguyện vọng chính đáng của mỗi dân tộc, đồng thời giữ vững tinh thần độc lập, tự chủ, cùng nhau đoàn kết, liên minh chống kẻ thù chung, bảo vệ độc lập, chủ quyền quốc gia của ba dân tộc.

Ba là, nêu cao chủ nghĩa yêu nước và chủ nghĩa quốc tế vô sản, đấu tranh phòng, chống tư tưởng nước lớn, tư tưởng dân tộc hẹp hòi, thực hiện bình đẳng giữa các dân tộc, tôn trọng độc lập, chủ quyền, thống nhất và lợi ích chính đáng của nhau

Cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản tất yếu dẫn đến chuyên chính vô sản. Tuy nhiên, chuyên chính vô sản đó chỉ có thể thực hiện được trên địa bàn của từng quốc gia dân tộc, bởi cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản, bao giờ cũng nằm trong khuôn khổ của một quốc gia, dân tộc nhất định.

Vì vậy, nêu cao chủ nghĩa yêu nước và chủ nghĩa quốc tế vô sản, đấu tranh phòng, chống những tư tưởng nước lớn, tư tưởng hẹp hòi, thực hiện bình đẳng giữa các quốc gia, dân tộc, tôn trọng độc lập, chủ quyền, thống nhất và lợi ích chính đáng của nhau là vấn đề mang tính nguyên tắc trong đường lối đối ngoại của Đảng, Nhà nước ta. Đây cũng là vấn đề xuyên suốt, có ý nghĩa quyết định thắng lợi của sự nghiệp đoàn kết, liên minh giữa Việt Nam với Lào và Campuchia trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ.

Mối quan hệ giữa giai cấp với dân tộc, giữa dân tộc này với dân tộc khác chỉ có thể giải quyết tốt đẹp nếu Đảng lãnh đạo có đường lối đối ngoại và đối

nội đúng đắn, kết hợp một cách chặt chẽ lợi ích dân tộc chân chính với lợi ích của cách mạng thế giới.

Cách mạng Việt Nam cũng như cách mạng Lào và cách mạng Campuchia đều là bộ phận của cách mạng thế giới, đồng thời lại ở thế liên hoàn với nhau trên bán đảo Đông Dương. Trong khi giải quyết những nhiệm vụ cách mạng nước ta, Đảng phải luôn luôn tính đến lợi ích cách mạng thế giới mà gần gũi nhất là lợi ích của hai nước Lào và Campuchia. Mọi khuynh hướng ích kỷ dân tộc không những làm thiệt hại đến lợi ích chung mà còn làm thiệt hại đến chính lợi ích của dân tộc mình.

Trong sự đoàn kết liên minh chiến đấu ba nước, chúng ta phải tính đến lợi ích chung của cách mạng thế giới, không tách rời và đối lập lợi ích riêng với lợi ích chung, lợi ích bộ phận với lợi ích của toàn thể. Chỉ có bảo đảm được sự thống nhất và hài hòa này thì mới giành được thắng lợi vững chắc.

Trong suốt quá trình hoạt động, Đảng ta là một đảng theo chủ nghĩa quốc tế chân chính. Từ lúc mới ra đời, Đảng đặt sự nghiệp cách mạng Việt Nam trong sự nghiệp chung của cách mạng ba nước trên bán đảo Đông Dương và sự nghiệp cách mạng của giai cấp vô sản trên thế giới. Riêng đối với hai nước bạn Lào và Campuchia, chúng ta nhận thức rõ nghĩa vụ giúp đỡ lẫn nhau. Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng đã nhiều lần giải thích rõ quan niệm về sự giúp đỡ này là: "Giúp bạn là mình tự giúp mình".

Sự nghiệp đổi mới đất nước do Đảng lãnh đạo phù hợp với xu thế phát triển của thời đại nên luôn nhận được sự giúp đỡ, ủng hộ của các lực lượng cách mạng, tiến bộ trong khu vực và trên thế giới. Đảng ta là đảng cầm quyền, không những có trách nhiệm đối với dân tộc mà còn có nghĩa vụ quốc tế. Chủ nghĩa quốc tế vô sản đòi hỏi phải phát huy tính năng động chủ quan, đề ra chính sách đúng đắn, đáp ứng yêu cầu cụ thể của đất nước, đồng thời đóng góp tích cực

vào sự nghiệp chung của liên minh ba nước cũng như sự nghiệp cách mạng thế giới. Tuy nhiên, cần thấy rằng độc lập, tự chủ và đoàn kết quốc tế, đoàn kết khu vực là thống nhất. Đảng ta cũng như hai đảng bạn cần phải phát huy cao độ trí tuệ và tiềm năng sẵn có để tự lãnh đạo cách mạng nước mình, không ý lại vào bên ngoài.

Ngày nay, trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa, kinh nghiệm về đoàn kết, liên minh chiến đấu giữa ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia trong hai cuộc kháng chiến vẫn còn nguyên giá trị to lớn. Tuy nhiên, tình hình ba nước hiện nay đã có nhiều thay đổi so với thời kỳ nhân dân ba nước tiến hành kháng chiến, nhất là ở Campuchia. Thế giới hiện nay vận động trong những mối quan hệ phức tạp, đầy mâu thuẫn và tác động qua lại lẫn nhau. Sự phát triển của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và xu thế toàn cầu hóa kinh tế đang ảnh hưởng mạnh mẽ đến sự phát triển của cách mạng nước ta. "Thực hiện nhất quán đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, hòa bình, hữu nghị, hợp tác và phát triển; đa phương hóa, đa dạng hóa quan hệ, chủ động và tích cực hội nhập, hợp tác quốc tế trên cơ sở tôn trọng độc lập, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau, bình đẳng, cùng có lợi"¹, đòi hỏi Đảng phải biết vận dụng những bài học kinh nghiệm trong lịch sử về phát huy sức mạnh dân tộc và sức mạnh quốc tế, về đoàn kết Việt Nam với Lào và Campuchia, đẩy mạnh toàn diện công cuộc đổi mới để sớm đưa nước ta trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại. ♥

1, 2. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006, t. 37, tr. 475; t. 43, tr. 144.

3. Hồ Chí Minh: *Tồn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t.10, tr. 558.

4. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2016, tr. 313-314.